

En sten-färd till Indien

I september gav sig en norrman och två svenskar iväg på en sten-färd till Indien. Harald Kittilsen, ute efter slipad sten, Berth Krüger och Runa Patel, ute efter råsten, upplevde två veckor fyllda av nya intryck, nya vänner och sten, sten och åter sten.

Vår resa började i Oslo och gick via London till Bombay. Före resan hade vi kontaktat en firma i Bombay som vi handlar med och talat om att vi skulle komma. De erbjöd sig att hämta oss på flygplatsen och även boka hotellrum. Vi landade på förmiddagen och blev mycket riktigt både hämtade och inkvarterade på ett hotell. Hade någon av oss närt en förhoppning att få vila ut efter att ha suttit på flygplanet hela natten och ställa om sig till "att vara i Indien" och drygt 30 graders värme, så var det bara att glömma. Vi fick en timme att fräscha upp oss på innan vår kontakt hämtade oss och tog oss med till sitt kontor för att diskutera sten-affärer...

Berth och Harald klädda i indiska saronger.

Bombay är en "västerländsk" stad med ett centrum som är fritt från kor, getter och tre-hjulingar. (Tre-hjulingarna är en variant av rickshaw försedda med mopedmotorer och alltså ett billigt transportalternativ.) Gatorna i Bombay är förhållandevis breda, trafikljusen fungerar och trafiken flyter relativt väl. Vill man handla något så finns det allt från exklusiva, luftkonditionerade butiker till de små stånden på trottoarerna. Som i så många u-länder dras folk från landsbygden till de större stä-

derna och detta resulterar i försörjningsproblem med ett utbrett tiggeri som följd. Bombay var inget undantag i detta fall. Vi var lovligt byte för tiggarna när vi kommit ett par meter från hotellgården, likaså varje gång vår taxi stannade vid ett trafikljus.

Bombay är en mycket stor stad, inte bara till antalet innevånare som är ca 11 miljoner, utan även till ytan. Det fick vi erfara när vi gav en adress till en taxichaufför och åkte iväg utan att fråga var stället låg. Vi borde förstås ha blivit misstänksamma när chauffören vid det första trafikljuset lutade sig över till bilen bredvid, visade vår adress och diskuterade tills det blev grönt ljus. När vi frågade om stället var svårt att hitta, fick vi inget svar och vi fick klart för oss att chauffören inte kunde engelska. Nåväl, vi åkte vidare i den trygga förvissningen att adressen var i Bombay. När vi passerat avfarten till flygplatsen började vi verkligen bli misstänksamma, men bestämde oss för att hade vi redan åkt så långt så kunde det ju inte vara långt kvar. Men det var det — vi hamnade till slut i en av de yttersta förstäderna till Bombay, en resa som vi uppskattar till ca 3 mil.

Firman som vi hamnade hos var en av de många som tar sin sten genom s k "brookers", dvs man har avtal med personer som har sten i lager, köper stenen först när man själv har en köpare. Många upprättat en prislista och annonserar, ofta internationellt. Den här personen tog reda på vad vi var intresserade av och skulle kontakta oss dagen efter. Det gjorde han inte, så förutom att vi fick se större delen av Bombays förstäder gav den långa resan ingenting när det gällde sten.

Efter några dagar i Bombay flög vi till Jaipur. Vi landade på kvällen och tog en taxi till det hotell vi hade bokat från

Bombay. Taxichauffören var tystlåten och det var först när vi nästan var framme vid hotellet som han började prata med oss. Då försökte han tala om för oss att vi kanske skulle ta in på ett annat hotell än det vi hade bokat, men vi stod på oss. Vi skildes från honom efter att ha kommit överens om att han skulle ta oss runt i Jaipur morgonen efter så att vi kunde orientera oss i staden. Innan vi lade oss för att sova kopplade vi av på ett våra rum och ägnade oss att slå kackerlackor. Det gick speciellt bra med Berths sandal, medan Haralds sko var något mindre effektiv. Till slut bestämde vi oss för att låta kackerlackorna vara och sova istället. Klockan halv 3 blev jag väckt av min sambo Berth som ruskade mig och sa att nu var det bara att packa för vi skulle därifrån. Han hade insektsbett vid insektsbett på ryggen, på magen och på armarna. Vad som bitit visste vi inte, men vi såg så småningom små flygfän som var fyllda av blod. Efter viss övertalning fick jag Berth att vänta med att vi skulle ge oss av till det blivit ljusst och vi somnade igen med takfläkten på full fart och alla lampor tända.

Morgonen efter packade vi våra väskor och lämnade hotellet. Taxichauffören, som visade sig heta Singh och som blev vår fasta punkt i tillvaron, fick börja dagen med att köra oss runt för att hitta ett vettigt hotell till bra pris. Singh var vänlig nog att avstå från andra kommentarer än att turister vill alltid åka till det hotell de har bokat. Han hade tydligen varit med förr. Vi hittade ett utmärkt hotel, Meru Palace, där lakanen inte bara var rena utan dessutom strukna och priset inte högre än 200 SEK för ett rum, enkel- såväl som dubbelrum. Tyvärr utbröt det strejk på hotellet och på tredje strejk-

Snidad sten som dekoration på pelare, Amber Fort, Jaipur.

dagen blev vi ombudda att söka nytt hotell eftersom ledningen inte längre ansåg sig kunna ansvara för vår säkerhet. Singh lastade tålmodigt in vårt bagage och körde oss ånyo på en runda för att söka ett hotell. Den här gången hamnade vi på ett dyrare hotel, ca 300 SEK, men vi kan gå ed på att lakanen inte var bytta efter föregående gäst, om ens efter gästen dessförinnan.

Nåväl, den första dagen i Jaipur gjorde vi en liten rundtur. Vi var bland annat mycket nyfikna på "the pink city", den gamla staden där stadsmuren och alla hus har samma färg som den röda jorden i omgivningarna. I den gamla staden finns också Johari Bazaar där många stenhandlare håller till. I trafikhänseende är Jaipur raka motsatsen till Bombay. Det är ett myller av cykelrickshaws, tre-hjulingar, oxkärror, kamel-kärror, vespor, cyklister, bilar, lastbilar, bussar, fotgängare, höns, get-

ter, katter och hundar. Mitt i alltihop finns korna som oberört ligger eller går var som helst. Situationen föreföll oss till att börja med som ett fullkomligt kaos, men så småningom märkte vi att det trots allt fanns en viss ordning: alla väjer för fotgängare och djur, därefter väjer mindre fordon för större, dvs cyklister väjer för alla, cykelrickshaws för alla utom cyklister, tre-hjulingar för alla utom cyklister och cykelrickshaws osv.

Att försöka köpa råsten i fasettkvalitet visade sig vara svårare än beräknat. Man slipar hellre upp stenen än säljer den som råsten — den perfekta stenen kan ju finnas med i ett parti. Men vår jakt på råstenshandlare får i alla fall anses vara lyckad. Vi fick t ex kontakt med en handlare som bland annat hade till salu ett parti på 50 kg krom-turmalin och ett parti på 500 kg iolit, båda i fasettkvalitet. Att sedan marknaden i

Skandinavien inte kan svälja den mängden sten inom överskådlig framtid är bara att beklaga. Vänlig som handlaren var, fick vi i alla fall köpa med oss lite.

Vår chaufför Singh undrade en dag om vi var intresserade av att besöka ett sliperi och det var faktiskt något som ingen av oss hade haft någon idé om var vi skulle kunna hitta. Vad vi kan förstå hamnade vi på ett av de större sliperierna i området. Sliperiet var gammalt och drevs nu av sjunde generationen. I anslutning till kontoret arbetade ett tiotal slipare enligt "löpande band"-principen: någon grovformade, någon lade bordet och så vidare till den siste som enbart hade hand om poleringen. Totalt sett sade man sig sysselsätta ett hundratal slipare. Storleken på paketen med slipad sten gjorde att vi inte tvivlade på detta. Det var inte frågan om carat eller ens gram, utan skulle vi ha vägt dem hade vi fått gå på kilovikt.

En av våra tidigare kontakter brevlades visade sig vara en ung man som delvis arbetade med "brookers". Han höll till i en liten gränd i den gamla staden i ett utrymme som Harald liknade vid "Alladins hule", trångt, varmt och med dålig belysning. Vi hade avtalat tid med honom en dag, berättade då vad vi var intresserade av och bestämde tid nästa dag. När vi kom tillbaka hade han plockat fram eget material, men framförallt kom det en strid ström av "brookers" som visade sina paket med slipad sten och partier av råsten. I timme efter timme tittade vi, bedömde, skrev upp priser, svettades och drack te. Trots den långt ifrån fashionabla omgivningen var det nog här vi gjorde våra bästa inköp.

De två sista dagarna i Jaipur tog vi ledigt och ägnade oss åt sightseeing. Vi besökte två gamla fästningar, Amber

Fort och Tiger Fort, som ligger högst uppe på var sitt berg strax utanför staden. Även om mycket har blivit förstört med tiden så förstår man ändå i vilken prakt maharadjan levde en gång. Vi besökte också Stadspalatset där den nuvarande maharadjan bor. En stor del av palatset är upplåtet för besökare och det finns bland annat ett par utrymmen som är omgjorda till museum. I Stadspalatset finns också världens största silverarbeten, två enorma vattenkrus i silver som maharadjan lät tillverka för att ta med sig Ganges heliga vatten vid ett besök i England.

När vi kom tillbaka till Bombay var det sista kvällen på den elva dagar långa Ganeshotsav, en festival till guden Ganesh ära som nu genomfördes för 99:e gången. Under festivalens sista dygn pågår en ceremoni där statyer av guden Ganesh sänks i havet. Hela vägen från flygplatsen stötte vi på processioner som bestod av folk som dansade och sjöng kring statyer som bars fram eller åkte på flaket till en lastbil. Ju närmare centrum vi kom desto svårare blev det att komma fram och desto oftare ropade vår taxichaufför "Ganpati Bappa morya", en hyllning till guden Ganesh. Enligt tidningen Times of India sänktes 8 000 statyer i Bombay varav 5 000 enbart vid stranden närmast centrum, där mellan 600 000 och 1,2 miljoner personer hade samlats.

Det var med blandade känslor vi lämnade Indien efter två intensiva veckor. Vi var nöjda och belåtna med all sten vi hade med oss och all sten som vi beställt. Visst skulle det bli skönt att komma hem. Men samtidigt var det lite vemodigt när vi tänkte på de människor vi lärt känna. Vi tänkte på vår vän Singh som gav oss rosengirlanger i avsked. Singh som ska gifta sig i mars med en flicka som han efter påtryck-

ningar fikk se en enda gång innan han gick med på giftermålet. Singh som just nu har taxibilens nummer och Jaipurs flygplats som sin adress. Vi tänkte på vår vän Asif i "Alladins hule" som bjöd oss på middagar och gav oss sten i avskedsgåva. Asif som började med stenaffärer som 13-åring för att betala

sin fars skulder. Asif som hade sitt ena nyckelben brutet på två ställen sedan en månad tillbaka och först nu skulle åka till Bangkok för att få ordning på det. Vi tänkte på hur lång tid det kommer att ta innan vi återvänder till Indien och Jaipur igen...

Runa Patel

Hvordan er din steinsamling?

De fleste har vel en dårlig systematisk samling. Her følger endel forslag på å ordne en samling.

Etter mineralgruppe (blir nøye omtalt til slutt)

Etter funnsteder (områder, f.eks. Oslofeltet, Kongsberg osv.)

Etter farger

Et mineral (f.eks. kvarts)

Det mest vanlige er å sortere mineralene etter deres kjemiske innhold. Vi har 8 hovedgrupper, hvorav mange har undergrupper.

1. Elementer (grunnstoff) ex. gull, sølv, kobber, grafitt.

2. Oksyder (oksygen-forbindelser) ex. korund Al_2O_3 og magnetitt Fe_3O_4

3. Sulfider (svovelforbindelser) ex.

svovelkis FeS_2 og blyglans PbS

4. Sulfater (SO_4 -forbindelser) ex. gips $CaSO_4 \cdot 2H_2O$ og tungspat $BaSO_4$

5. Fosfater (PO_4 -forbindelser) ex. apatitt $Ca_5(PO_4)_3(F,Cl,OH)$

6. Halogenider (F,Cl-forbindelser) ex. flusspat CaF_2 og steinsalt $NaCl$

7. Karbonater (CO_3 -forbindelser) ex. kalkspat $CaCO_3$ og magnesitt $MgCO_3$

8. Silikater (SiO_2 -forbindelser) De fleste mineralene hører til denne gruppen, og det er mange undergrupper. ex. feltspat, granat, amfibol og pyroksen.

I de fleste steinbøkene er mineralene ordnet etter dette systemet, så det burde være lett å finne fram uten å være kjemiker.

Harald Kristiansen.

NORSK STEINSENTER

Strandgaten, 4950 Risør. Tlf. 041-50 096 Fax: 041-52 022

Smykkematninger ekte og uekte
Cabochoner og tromlet stein i mange typer og størrelser
Ferdige smykker
Gaveartikler
Agatartikler
Klebersteinsartikler
Etc, etc.

ENGROS

**VI SENDER
OVER HELE LANDET**

Steinsliperutstyr
Geologiverktøy
UV-Lamper
Foldeesker
Verktøy
Råstein
Bøker
Tromlemaskiner
Etc, etc.

DETALJ